

DLA doktori értekezés tézisei

Kökény Eszter

Szólóhegedű művek az 1945 utáni Magyarországon

Témavezető: Pintér Csilla (PhD),
BTK ZTI Bartók Archívum,
tudományos munkatárs

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28-as számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású

doktori iskola

Budapest

2025

I. Bevezetés

A huszadik század második felének meghatározó és egyben leggyakrabban elemzett magyar művei többnyire kamara-, szimfonikus vagy vokális művek. Bár e zenetörténeti periódus hegedűversenyeiről is született már értekezés, a szólóhegedűre írt zeneművek műfaja, annak ellenére, hogy sok és sokféle kompozícióval bővült ebben az időszakban, kevés figyelmet kapott. Ezért láttam érdemesnek doktori disszertációm témájaként ezt a műfajt választani.

Hegedűtanulmányaim során keletkezésük fordított sorrendjében ismerkedtem meg Bartók remekművével, és az annak hatására született későbbi magyar szólószonátákkal. Perényi Eszter osztályában és a balassagyarmati nyári táborban tizenéves koromtól kezdve megtanultam és játszottam Kocsár Miklós, Vajda János, Csemiczky Miklós, Sugár Miklós és Vántus István szólóműveit, és hallottam tanszaktársaim előadásában Papp Lajos, Szokolay Sándor, Szunyogh Balázs, Tihanyi László és Orbán György darabjait. Bartók Szólószonátáját csak zeneakadémiai éveim alatt ismertem meg, majd játszottam. Az általam Bartók Szólószonátája előtt megismert és játszott, de később született művek a közös forrásművel való találkozás alkalmával különös értelmet nyertek azáltal, hogy Bartók művének motívumrendszere technikailag már nem bizonyult idegennek. Bartók művészetének szeretete és a huszadik századi magyar szerzők szólódarabjaival való ismerkedés jelentős szerepet játszott tanulmányaimban, ezért a téma vizsgálatának lehetősége még ezekben az években felkeltette az érdeklődésemet.

II. Források

Kutatásom során a zeneművek kottája mellett főként zenetörténészek zeneszerzőkkel folytatott, archivált beszélgetései szolgáltak disszertációm elsődleges forrásául. A komponisták egy-egy adott pillanathoz köthető, pályatársakról, saját művészetükről és a zene akkor aktuális helyzetéről alkotott véleményét a következő interjúkötetek mutatják be: Földes Imre: *Harmicasok* (1969), Feuer Mária: *88 muzsikusi műhelyében* (1972) és *50 muzsikusi műhelyében* (1976) és *Pillanatfelvétel. Magyar zeneszerzés 1975-1978.* (1978), Hollós Máté: *Az életmű fele. Zeneszerzőportrék beszélgetésekben.* A *Muzsika* folyóirat kortárs műveket bemutató tanulmányai, és a művek bemutatóinak kritikái tovább gazdagították disszertációm szakirodalom-anyagát. A zeneszerzők repertoárjának áttekintéséhez kiindulásul szolgált az Editio Musica Budapest kiadásában, Varga Bálint András által szerkesztett *Contemporary Hungarian Composers* című műjegyzék-gyűjtemény, a Mágus Kiadó *Magyar zeneszerzők*-sorozata pedig a zeneszerzők szakmai életének részletesebb megismerését tette lehetővé.

III. Módszer

Kutatási módszerem megválasztása során nem törekedtem új megközelítésmódok kialakítására: elsősorban maguknak a műveknek az elemzése, illetve szerzőik zenei gondolkodásmódjának megismerése, valamint előadói tapasztalatok alapján vontam le következtetéseket. Szakirodalmi mintaként tekintettem Kroó György műelemzéseire és zenekritikáira, az analízis során pedig a klasszikus műelemzés szempontrendszerét követtem: a keletkezéstörténetet, az életműben elfoglalt helyet, a formát, a hangvételt, a ritmusszerveződést, a tonalitást, a hangszertechnikai érdekességeket és a művek utóéletét igyekeztem vizsgálni és bemutatni.

IV. Eredmények

Bartók művészetének szeretete, valamint a Szólószonáta, és az azt időben követő, szólóhegedűre írt művek által az előadó elé állított kihívások inspirálták témaválasztásomat. A szólóhangszerekre írt darabok gyakran magukba sűrítik egy-egy szerző stílusának leglényegesebb összetevőit, bár saját úton haladnak a hangszer sajátosságaiból kifolyólag. A kor szólóhegedűre írt darabjai meglátásom szerint rendkívül értékes részét képezik a hangszerre írt irodalomnak. Kutatásom célja a repertoár bemutatása és egyfajta rendszerben való elhelyezése, illetve a műfajt bemutató, átfogó kép alkotása volt. Ezzel többek között azt szeretném elérni, hogy a hegedűsök számára ismertebb legyen a hegedűirodalmának e műcsoportja lehetőséget nyújtva szólórepertoárjuk bővítésére. Azt is remélem, hogy a hangszertechnikai és fejlődéstörténeti áttekintés inspirációként fog szolgálni a jelen és a jövő zeneszerzői számára a vizsgált műfajban történő munkához.